

Spirit of Bosnia / Duh Bosne

An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Me?unarodni, interdisciplinarni, dvojezi?ni, online ?asopis

O POSJETI ŠPIONICI I ?EKANI?IMA SELIMA IZME?U SREBRENIKA I GRA?ANICE

Thomas J. Butler

Za vrijeme mojih lutanja i obilazaka prekrasnih brda i dolina sjeveroisto?ne Bosne, u prostoru ograni?enom rijkama Spre?a, Bosna i Tinja, primjetio sam, kako prije?ašnji periodi bosanske kulture žive još uvijek u toponomima ovih krajeva i pojedinih lokaliteta.¹

Na primjer, u nazivu ”Pan?urište”, jednog sela koje ima nevjerovatan planinski pogled, možemo govoriti o vremenu srednjeg vijeka, kada su gr?ki trgovci prolazili ovim putem i ostavili tu gr?ko ime za ”Pazar”. Pored istog, prastarog puta je blizu brdo koje se zove ”Monj”, a koje nas upu?uje na vrijeme prvog i drugog vijeka naše ere, kada su rimljani vladali i trgovali u ovoj zemlji. Jer, rimljani su za brdo govorili ”Mons”.

Tako?e, prisustvo brojnih lokaliteta širom Bosne, sada opustjelih, sa imenom ”Klisa”, govore da tu gdje se sada ne nalazi ništa, je bila u srednjem vijeku ranokr?anska crkva (ecclesia).

O Špionici

Nedavno, kada smo Djedovi? i ja bili na malom ”safariju” do jedne sada napuštene ku?e, u starome bosansko-otomanskome stilu, blizu Srebrenika, upitao sam kako se ovo mjesto naziva.² ”Špionica”, odgovorio je profesor s jednim osmijehom na licu, kad je po?eo da objašnjava kako mjesni ljudi nastoje da tuma?e ime sa pri?ama o nekim ”špiunima” koji su koristili ovo mjesto za nekakvu špijunažu u davna vremena. Tu sam ga odlu?no prekinuo, mogu da kažem, gordo. ”To nema nikave veze sa špiunima”, rekoh... Ova je rije? od staro-indoevropskog korijena ”spil” u zna?enju ”pe?ina”. Ima li tu blizu kakva pe?ina?

Tu nas je jedan od nekadašnjih Djedovi?evih studenata vlasnik jedne šestine posjeda na kojem je stara ku?a, prekinuo rije?ima, ”ima jedna velika pe?ina u blizini.”

Nisam mogao da savladam jedan osmijeh trijumfa. Producio sam svoju analizu rije?i Špionica. To je od op?e-slavenske rije?i ”spilinica”, koja je kasnije izgubila polu-vokal i postala ”spilnica”, a kada je, u štokavskom dijalektu, ”i” u finalnom položaju prešlo u ”o”, onda je ”spilnica” postala ”spionica”.

Da je ovaj ”spil” iz indo-evropskog jezika možemo potvrditi i ?injenicom da postoji njema?ka forma ”speelunking”, i da ima i gr?kih rije?i sa sli?nim formama i zna?enjima.

O ?ekani?ima

?ekani?i su jako pitomo selo, ne više od 20 minuta vožnje od Gra?anice. ?ekani?i su tako?er i postojbina porodice Djedovi?, što može da objašnjava zašto moj prijatelj me je nekoliko puta dovodio u ovaj lijepi kraj. Put do ?ekani?a krivuda kroz kultivirane dijelove i postepeno se penje u

brda. Ponekad, Djedovi? zastane na nekom od brežuljaka sa nevjerovatno lijepim vidikom, da bi mi pokazao kako su srpski seljani iz sela u daljini pokušali da protjeraju bošnjake sa svoje zemlje. Još poslije pet godina boravka u Bosni, meni ostane nemogu?e razumjeti kako takva ljepota je mogla biti scena krvoprolji?a i svirepih napada od strane susjeda koji su se do skora nazivali "prijatelji".

Ušli smo u selo ?ekani?i po uskom krivudavom sokaku, mimo novih ku?a, i starih, sa ostarjelim ogradama i ambarima. Zatim smo došli do lokalne džamije. Do džamije je bila jedna mala ku?ica koja se zove "turbe". Poslali smo mjesnog dje?aka da na?e muteveliju. Dje?ak se vratio uskoro sa jednim visokim, mršavim i skromno odjevenim ?ovjekom.

Mutevelija nam je ubrzo otvorio vrata ovog turbeta. Zadivio sam se kad sam vidi dva mezara unutra, jedan sa tipi?nim zelenim platnom prostrtim poklonima odje?e i novaca, a drugi bez ikakvog pokriva?a, ali zato, lijepo napravljen, kao da ovdje tako?er leži važna li?nost. Djedovi? je, po njegovoj ve? ure?enoj formuli, zamolio muteveliju da objasni istoriju ova dva mezara u zajedni?kom turbetu. Mutevelija je staloženo pri?ao kako se tu nalaze mezarevi Šeh Dede i njegovor prijatelja i pobratima, hri?anina, ?ije se ime zaboravilo u dalekoj prošlosti. Ispri?ao nam je jednu od nekoliko legendi koje su vezane za ovo staro turbe i Šeh Dedu iz ?ekani?a.

Kada je Šeh Dedo osjetio da ?e uskoro umrijeti, poslao je poruku svom prijatelju, a pobratim – hri?anin uz jahao je odmah na konja i jezdio dan i no? samo da bi stigao na vrijeme da vidi svog prijatelja dok je još živ. Zakasnio je. Šeh Dede je ve? bio umro i bila je njegova dženaza. Kada su se prisutni okrenuli ka lijevom meleku, hri?anin je bio živ, a kada su se okrenuli ka desnom ljudi su primijetili da je ležao mrtav na zemlji. Tako su zakopali oba zajedno, Šeh Dedu iz ?ekani?a i njegovog pobratima hri?ana.

U ovome starom i kulturnom tradicijom bogatom selu postoje mnoge legende o Šeh Dede. Kažu da je bio "evlja", odnosno "dobri". Takvi ljudi imaju sposobnost biti istovremeno na dva sasvim razli?ita mjesta. Tako, po jednoj legendi, kada je Šeh Dedo kosio travu na svojoj zemlji u ?ekani?ima, u isti trenutak je u?estvovao, po pri?ama tuma?a, u ?uvenoj bici pod Banja Lukom, a koja se dogodila 1737 godine.

?ekani?i o?igledno imaju vrlo staru kulturu i tradiciju, koja se ogleda ne samo u mnogim pri?ama o: Šeh Dedi, njegovom pobratimu hri?aninu, turbetu i dva mezara, ?ovjeku koji je bio ohol i pao je sa munare kada ju je završio, ve? i u mnogim toponimima koji ukazuju na religije (predkrš?anske i hereti?ko-bogumilske). Takav je primjer toponim "Kapak", pored starog groblja u ?ekani?ima a koji je vrlo ?est u ovom dijelu Bosne i predstavlja ?uvanje tradicije prastarog kulturnog mjesta. Sam naziv ?ekani?i, tako?er, može da se poveže sa srednjovijekovnim prezimenom ?ekanovi?. Bosanska srednjovijekovna feudalna familija po imenu ?ekanovi?, se pojavljuje u starim poveljama bosanskim države. A prema op?em predanju u ?ekani?ima i okolini, familija Djedovi? su najstarija porodica u ovom naselju a vezana je i za poznatog Šeh Dedu.

Od ?asopisa, *Biljeg Srebrenika*, Broj 4

Napomena: Thomas Butler je doktorirao na oblasti južnoslavenskih jezika i pedesetak godina je obilazio i istraživao lingvistiku, književnu historiju i narodnu usmenu tradiciju južnoslovenskih zemalja na Balkanu. Kao umirovljeni profesor ameri?kog univerziteta Harvard, redovno je posje?ivao i obilazio prostore sjeveroisto?ne Bosne, naro?ito Gra?anice i Srebrenika. S tugom objavljujemo da je preminuo u januaru 2014.

Notes

1. Svoje obilaske podru?ja oko Gra?anice, Srebrenika, pa i šire, sprovodio sam sa prof. Rusmirom Djedovi?em, dobrim poznavaocem prošlosti navedenih krajeva. ?
2. Radi se o nekadašnjoj ku?i Begefendi?a, ogranka Gradaš?evi?a, a sada Suljagi?a. ?

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.